СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 54. Джерзі Сіти, Н. Дж., понеділок, 10-го березня 1941. No. 54. Jersey City, N. J., Monday, March 10, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — 4-0807. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЧАСТИНА КОРАБЛІВ ПІДЕ ДО АНГЛІЇ

ВАШИНГТОН. — Адмірал Інґерсол перед конґресовим комітетом морських справ заявив, що правдоподібно певна частина торговельних і ріжних помічних кораблів, та „тенків", потрібних для перевозу газоліни й оливи — піде до Англії, як тільки законопроект ч. 1776 буде ухвалений.

ПРЕЗИДЕНТ ТАВРУЄ СТРАЙКИ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт натаврував ті страйки, які викликують юнії за робітничі впливи в даній фабриці. Страйки, спричинені головно тому, що юнія належача до А.Ф.П. влізла на працю, в якій працювала також юнія К.П.О., або навпаки — нині трапляються часто. Це дуже зле відбивається на кампанію зброєння. Президент заявив, що треба буде взятись до основної розвязки цеї справи і позапроваджувати комітети, вивіновані відповідною силою, щоб вони не допускали до тих страйків. Президент зробив цю заяву напередодні нарад провідників К.П.О. в Пітсбурґу, які радяться над тим, чи не випровадити вуглекопів і робітників сталі на страйк?

СТРАЙК АВТОБУСІВ.

НЮ ЙОРК. — Всі нюйорські автобусові шофери рішили в цей понеділок вийти на страйк. Вони домагаються 25% підвишки платні, одноцільний вісімгодинний день праці, три тижні в рік платних вакацій й інших поліпшень у відносинах, серед яких вони працюють. Але, що компанія відмовилась навіть переговорювати і поставити свої проти-пропозиції, шофери на своїм масовім зібранні рішили страйкувати.

ЗАБОРОНА ХАРЧІВ ДО ФРАНЦІЇ.

ВАШИНГТОН. — Французький амбасадор Ґастон Генрі-Гей заявив, що Британія заборонила брати на корабель, що їде до Франція, 300 тон вівсяної каші для французьких дітей. Британія взагалі колись забороняла вивіз всяких харчів до Франції і ґрозила, що буде затоплювати ті кораблі. Але заходами президента Рузвелта вона дозволила опісля на вивіз молока і медикаментів. Тепер один корабель ладує на себе 12 міліонів фунтів молока і багато медикаментів, на що британці дозволяють. Але не дозволяють вести вівсяної каші.

Французький амбасадор в звязку з тим заявив, що положення Франції нині катастрофальне і чорніше від часів середньовіччя. Франція втратила 125,000 убитих вояків. Півтора міліона її молодих чоловіків у неволі. Решта населення тяжко голодує. Цею справою поновно зацікавився президент і провідники Американського Червоного Хреста.

КАРА ЗА ПІДРИВНУ РОБОТУ.

ВАШИНГТОН. — Ухвалюючи близько 200 міліонів долярів на ріжні конечні потреби конґрес велів вписати до рішення перестороґу на адресу всіх підривних елементів, що кожного чоловіка, що голосить повалення уряду Злучених Держав Америки і дістає за це заплату хочби одного цента, буде суд карати як злочинця.

СОРТУВАННЯ НІКЛЕВИХ ЗАСОБІВ.

ВАШИНГТОН. — Бюро заряду продукції порішило, що відтепер всі засоби ніклю будуть контрольовані урядом. Уряд назначуватиме на яку ціль та в якій пропорції можна буде ті засоби зужитковувати. Бо ніклю треба багато до виробу ріжної зброї і амуниції. А що його в Америці є обмежені засоби, тому на першім місці мусять станути оборонні потреби. В подібний спосіб бюро заряду продукції зачало реґулювати засобами неопріну і штучної гуми, та назначуватиме ціну на стару сталь і залізо.

ВЕЛИКИЙ СНІГ У НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Цей раз ґазети вгадали. Бо точнісько, як вони заповідали день передтим, в ночи з пятниці на суботу, впав у Ню Йорку й околиці глибокий сніг. В деяких місцях сніг високий на пару стіп і він перервав вуличну комунікацію.

АРЕШТУЮТЬ „ФАДЕРА ДИВАЙНА".

НЮ ЙОРК. — Власти арештували провідника ніґерської релігійної секти, „Фадера Дивайна", відомого з того, що своїм вірним будує „небо" не лиш по смерти, але за життя. Він потворив ріжні оселі, де живуть спільним життям ніґри. Та одна ніґерка, яка зложила на руки Дивайна гроші, з застереженням, що він ці гроші її в потребі зверне, заскаржила його до суду за звернення цих грошей. Суд признав їй рацію, але Дивайн відмовляється звернути гроші. Тепер його арештовано і за окуп випущено на волю.

Орися ж ти, моя ниво, долом та горою,
Та засійся, чорна ниво, волею ясною!
Орися ж ти, розвернися, полем розстелися,
Та посійся добрим житом, долею полийся!
Розвернися ж на всі боки, ниво-десятино,
Та посійся не словами, а розумом, ниво!

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

До членів У. Н. Союзу в Америці і Канаді!

З нагоди останньої передконвенційної контролі У. Н. Союзу, Головна Контрольна Комісія У. Н. Союзу хоче знова поділитися з членством тими фактами, що вона їх ствердила у звязку з цею піврічною контролею.

Український Народний Союз знаходиться на здоровій дорозі розвою, бо за останній піврік зріс знова на 1,298 нових членів, а 1940 рік був найкращим роком в чисельному розвоєви У. Н. Союзу в цілій історії його існування, від часу реформи з 1914 року.

Що причинювалося до чисельного розвою Українського Народного Союзу?

Треба ствердити, що добрі моральні і матеріяльні основи, на яких збудований У. Н. Союз, кооперація головної канцелярії з відділовими урядниками, спортова акція, відділові урядники і організатори У. Н. Союзу, витворювали велику цінність — братську любов, яка знова витворювала те здорове середовище, серед якої лекше було всім працювати, а У. Н. Союзови чисельно і матеріяльно зростати. Це ті невидимі чинники, які на довшу мету діють і причиняються до розвою У. Н. Союзу. З відомих і видних фактів треба підкреслити ту обставину, що відділовим урядникам, разом з організаторами, належиться львина частина у заслугах щодо чисельного розвою У. Н. Союзу.

Другим видним фактом, це Канада, а радше сказати провінція Онтаріо, в якій за останній піврік минулого року повстало 16 нових відділів У. Н. Союзу, що гарно розвиваються.

Всі згадані цінности в житті У. Н. Союзу, це ті відрадні явища в життю українського народу в Америці, які Головна контрольна Комісія У. Н. Союзу вважає за відповідне подати до відома.

Заразом треба ствердити, що досі є ще велике число українців, що стоять осторонь від Союзового життя, що не є ще захоплені цею великою Союзовою Ідеєю, що творить загально-українські цінности в Америці.

Щодо зросту майна У. Н. Союзу, то стверджуємо, що хоч за останній рік У. Н. Союз виплатив великі суми грошей на дивиденду членам, спортову акцію, нагороду за організування нових членів, то проте майно У. Н. Союзу, не зважаючи на всі згадані виплати, побільшилося на 351,498.75 долярів. Разом з тим зростом, зросла рівнож надвишка резерви на членських грамотах, а власне цей факт дає всім членам запоруку доброго та певного забезпечення.

Про це все треба писати й інформувати всіх членів і нечленів У. Н. Союзу. Теж треба, щоб усі знали, яку працю веде У. Н. Союз. Головна Контрольна Комісія У. Н. Союзу хоче ось тим малим комунікатом вказати тільки загально на те, що, маємо в Америці свою рідну добре загосподарену запомогову організацію, яка є великою нашою цінністю теж і з морального й ідейного боку, такою, для якої варт працювати.

Головна Контрольна Комісія У. Н. Союзу:

Дмитро Капітула, предсідник; **д-р А. Кібзей**, місто-предсідник;

адв. Омар Малицький, секретар;

інж. Степан Куропась і **адв. Роман Смук**: члени.

СОВЄТИ ВИНУВАТІ, КАЖУТЬ У ТУРЕЧЧИНІ

ІСТАНБУЛ. — Юнайтед Прес подає, що сталося в Туреччині перший раз щось таке, чого не памятають. Турецький часопис „Тасвірі Ефкар" скритикував Росію за її політику на Балкані. Написав, що ключ до балканської політики був у руках Росії. Колиб вона не була пішла в ті грізні часи проти Румунії й не забрала Басарабії, то Румунія булаб чула себе певнішою і пробувала ставити якийсь опір Німеччині. А так вона не могла цього зробити, бо не знала, що її жде з боку Совєтів. Якби не було совєтської допомоги Німеччині, то булаб вдержалася балканська антанта. Тоді Балкан був би спільно ставив опір Гітлерови і ситуація булаб цілком інакша, ніж вона є нею сьогодня. Ось така критика совєтської політики викликала всюди, зовсім природно, велике здивовання, бо вся турецька преса, без виїмку, була завжди совєтофільська.

СОВЄТИ ЗАПЕРЕЧУЮТЬ.

МОСКВА. — Офіційна совєтська пресова аґенція „Тасс" подає, що є неправдивими ті поголоски, що їх поширено у світовій пресі, будьтоби Совєти домагались від Румунії відступлення румунських пристаней на Чорному морі. Тасс каже, що ті поголоски є видумкою і безглузді. Таке саме подають теж і з Букарешту.

НЕ ДОДЕРЖАЛИ СЛОВА.

ЧУНКІНҐ (Китай). — Ґен. Ченґ Кай-шек, виголошуючи промову перед Народньою Політичною Радою, заявив, що Китайська Комуністична Партія нераз не додержувала на протязі останніх двох років умов, до яких зобовязалась в 1937 році.

НІБИ ДАЛИ ЗГОДУ.

БУДАПЕШТ. — Юнайтед Прес подає, що Велика Британія вишле свою фльоту з Середземного моря через Дарданелі на Чорне море за тихою згодою Совєтів і явним дозволом Туреччини. Далі ідуть слухи ще й в тому напрямі, що Росія і Велика Британія будуть вести ту саму політику зглядом Дарданелів і Туреччини. Оті всі поголоски, як подають, мають походити з Істанбулу і Анкари.

ҐОТОВІ ДО НАПАДУ НА ГРЕЦІЮ.

СОФІЯ. — На грецькій і турецькій границі має вже бути до 150,000 німецького війська, що може вдарити на Грецію кожної хвилини. Грецькі дипльоматичні кола заповідають, що грецька армія ставитиме завзятий опір.

БРИТАНІЯ В ДОПОМОГУ ГРЕЦІЇ.

ЛОНДОН. — Британські війська здобули в Африці від італійців стільки воєнного знаряддя, що можна ним узброїти цілий корпус. Усе те відходить тепер до Греції. Самі італійські джерела подають, що в Греції є вже тепер британська армія з 50,000 вояків.

ЗАНОСИТЬСЯ НА ЗМІНУ В ЮГОСЛАВІЇ.

БІЛГОРОД. — Югославія переходить важку внутрішню кризу, яка може скінчитись потрясенням цілого краю, а не тільки змінами в кабінеті міністрів. Діється це через німецький натиск. Німеччина хотілаб, щоб Югославія приступила до Потрійного Союзу, а проти цього є сильна опозиція.

НАКИДАЮТЬСЯ НА ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА.

БЕРЛІН. — Націстівська преса повна гострих слів, звернених на адресу Злучених Держав, а зокрема президента Рузвелта. Не зважаючи на офіційні заперечування з Вашинґтону, німецька преса далі пише, що заколот на Балкані є спричинений президентом Рузвелтом, який натискає на Югославію, щоб оставала невтральною, ґарантуючи їй ненарушимість.

СКАНДИНАВСЬКА ОФЕНЗИВА.

ЛОНДОН. — Британська експедиція на Лофотські острови біля норвезьких берегів, була як говориться в офіційних колах, тільки малою спробою, яка вказує на те, що Велика Британія думає про велику офензиву, звернену проти німецької окупації скандинавських країв.

ПІМСТА НАЦІСТІВ.

СТОКГОЛЬМ. — Націстівська влада гостро карає населення Лофотських островів за те, що сприяло британцям. Ті, що виявляли прихильність, є вже в арешті. Одну особу страчено. А тим, що вивтікали з британцями, понищено хати. Крім того наложено на населення контрибуцію в сумі 100,000 корон.

ДУМАЄ ПРО ЕСПАНСЬКИЙ ПРЕСТОЛ.

РИМ. — Дон Хуан, син померлого еспанського короля без престола, заявив у своїй першій публичній заяві, що „жде на хвилю, коли його покличуть на престіл". Каже, що він готов відреставрувати монархію в Еспанії. Дон Хуан і роялісти мають мати поважну підпору в Ватикані.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrajnian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ТА НЕ ОДНАКОВО МЕНІ...

Коли з Петербурга бралась царська влада вивозити Шевченка на довге, далеке й тяжке заслання, геній України виливав в тюрмі на папір ось такі свої сльози:

Мені однаково, чи буду
Я жити в Україні, чи ні,
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені!

Так, „що станеться зі мною, чи пустять мене з тюрми, чи, може, доведеться в снігах на чужині, і в забуті, ще зимнішому від снігу, на віки заснути — однаковісінько мені", каже за Шевченка Богдан Лепкий. Але:

Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її окраденую збудять,
Ох, не однаково мені.

Ось це Шевченкове „Мені однаково", як каже Лепкий, це „наймогутніший вислів патріотизму в цілій українській літературі, вірш, якому рівного нема". А далі пише ще Лепкий таке: „...таку глибоку думку про саможертву одиниці для добра народу такими звичайними висловити словами, це мало кому й мало коли у світі повелося". Та проте згадані вище слова Шевченка, булиб для нас тільки гарними фразами, обраними в чудову віршовану форму, які не залишилиб в нікого великого сліду, якщоб ми не мали до діла з поетом, який дійсно віддає себе цілого свому народови, не надіючись за те навіть того, щоб з тої його посвяти залишився хоч якийсь „малий слід", щоб його хоч хто помянув „на нашій славній Україні".

Думаємо, що якщоб ми нагадали собі тільки те одно з Шевченка, коли беремось його святкувати в березні, як це є нашим звичаєм, то виходилиб з Шевченкових концертів людьми дуже малими, бо кожний з нас мусів би признатись у своїй власній душі, сам перед собою, як малесенькою є його посвята для тої України, яку, як нам здається, ми любимо так сильно, як її любив сам Шевченко... Нарочно вживаємо тут слова „посвята", щоб заставити в Шевченкові дні подумати над тим і таким, що то звикли часто говорити, як то вони себе „посвячують", скільки жертвують для тої України...

Нагадати треба собі Шевченкове „Мені однаково", бо воно саме тепер дуже актуальне з огляду на теперішні події й те, що діється на українських землях. Бо як може бути нам однаково щодо того, що діється в Україні, як і щодо того, що з нею може статись? Кожний з нас, що є з української крови, повинен мати щось із Духа Шевченка, а тим самим робити все можливе, щоб допомогти Україні визволитись з неволі, памятаючи на те, що нема в Америці для ідейних людей таких колод, якими можнаб замкнути уста тим, що хочуть тої правди в світі, за яку стояв Шевченко.

ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ.

ҐЕНІЙ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Скрізь ми читаємо, і всі ми знаємо, що Тарас Шевченко був — ґеній, себто, така сильно талановита людина, що своїм талантом перевищає всіх і собі сучасних і теперішніх людей, що його думки, які він склав у своїх творах, геть-геть виходять поза рямки тих думок, що їх мають не тільки звичайні люди, але й із найвизначніших найвизначніші. До того долучується ще й той спосіб, яким ці думки висловлені. Він такий, що відразу нас дивує своєю незвичайністю, небувалістю.

Вчені люди здавна займаються справою, в чому проявляється ґеній мистця. З думками цих учених ми хочемо познайомити читачів. Ці думки хочемо прикласти й до Шевченка, щоб ми собі усвідомили, в чому саме ґеніяльність нашого Кобзаря.

*

Головну ріжницю між ґенієм і звичайним талантом у мистецтві визначні европейські вчені бачать у праці мистця над собою самим, над своїми творами. Працяж ця складається з двох частин: із задуму самого твору, та з того, як той задум у творі мистець переведе. Творити можна — свідомо, наслідком довгого передумування, приготовання, або й підсвідомо: прийде думка, запалить душу, й зараз вона виливається чи на папір, чи на полотно, чи на камінь. В першому випадку найважніша річ — продумування, розум, у другому — відчувальність (інтуїція), відчування. В першому випадку ми маємо до діла зі звичайним талантом (бож хто не має ніякого таланту, то той хоч як довго думав би, нічого не придумає, й його твір буде без таланту, — нічого не вартий), у другому — в ґенієм. Талант хоче творити, тим то збирає матеріяли, заки стане до діла, ґеній творить, бо мусить творити, і навіть проти власної волі.

Шевченкові твори всі творені з глибокого зворушення, наслідком якого він мусів творити. Наприклад, він почув про смерть свого приятеля, що поляг у царській боротьбі з племенами Кавказу; його це так зворушило, що він якстій написав ґеніяльну поему „Кавказ". Цю поему проказував великий біль, що його приятелеві, „не за Україну, а за її ката довелось пролить кров добру, не чорну..." Так творить ґеній Шевченка... Є якась подія, що його зворушує, й зараз безпосередньо повстає поема. А ось такий, хоч і великий талант, як Панас Мирний збирає матеріял до великого твору „Пропаща сила", розбирає все (аналізує), що має під рукою і так творить. Шевченко зясовує згори свою думку у образі грецького бога Прометея, що його карають за добро принесене людству (вогонь). До того образу достроює матеріял із боротьби Кавказу та глумить собі з облуди Росії, яка обкрадає з волі цілі народи — що за ними є „правда святая".

Опрацьовуючи мистецьку думку, талант звертає увагу на форму й техніку, тимто він творить довго, шліфує форму. А Шевченко, як ґеній — кладе натиск на задум (концепцію) й на зміст, а творить свій твір з одного виливу вітхнення, чи одушевлення. Це видко, наприклад, з „Наймички". Ця поема захоплює не тільки думкою саможертви матері, але й розвитком напруження, звязаного з поступневим відслонюванням закритої для нас до останнього віддиху тайни наймички.

Друга прикмета ґеніяльности Шевченка це його жертва особистого добра для загальної високої (обєктивної) цілі. Для тієї цілі жертвував Шевченко своїм власним щастям, молодістю, родинним щастям, цілим своїм життям і не відступив від цієї думки, не пішов на ніяку злагоду, навіть вернувшися з неволі. До того часу мав сміливість кинути в очі царату „Кавказ" і „Сон", де висміяв не тільки Петра І., того „людоїда-змия", але й самого царя Миколу з жінкою — а після визволення написав свої вогненні „Неофіти" з тією самою думкою.

Третя прикмета, знаменна для Шевченкового ґенія, це те, що він усе відразу обхоплює ядро або суть справи, поминаючи несутні подробиці. Це видко хочби з „Посланія".

Четверта прикмета замітна в усіх ґеніїв, за свідоцтвом розслідників цеї справи, що Шевченко сполучує в собі найбільшу обєктивність (предметовість) в згідливій, гармонійній цілости. Візьмім хоч би „Неофіти". Під переслідуванням християн римським цісарем Нероном (предметовість) Шевченко думає про переслідування нового покоління України царем (підметовість); це покоління, готове на смерть для України, потягне за собою старше.

Пята прикмета, замітна в кожного европейського ґенія, що Шевченко у своїх творах дає з одного боку революційний, з другого консервативний, себто прихильний до старого, до того, що існує, зміст. Що воно так, показує його велике почитання всього старого, святости могил. Бо як ґеній, він знає, що де є могила, там прийде воскресення. Він ставить міст між минулим і майбутністю цілим рядом історичних поем. При тому він, як ніхто, вміє відчути, як воно дійсно мусіло бути, деякі постаті освітлює по-свому правдивіше, ніж сучасна історія.

Шоста прикмета, замітна в усіх ґеніїв людства, це любов правди, яка виступає в усіх творах. Шевченко, як усі ґенії, шукають її знаючи споконвічний закон, що тільки те, що було в минулому сутнє, повернеться знову слушного часу. Ціла його діяльність — боротьба з неправдою, боротьба — за правду, враз із вірою, що та правда переможе.

Сьома прикмета Шевченка, як у кожного ґенія, є це оптимізм, ця віра в поступ, у кращий світ, у перемогу моралі, в час, коли „врага не буде, супостата, а буде син, і буде мати, і будуть люди на землі", віра в любов, і правду, і „добро найкраще на світі — то братолюбіє..."

З цією прикметою віри в кращий світ вяжеться восьма прикмета ґенія, це — любов людей і рідної землі й всього, що служить на користь загалові й може бути джерелом захоплення. Він же просить для себе в Бога:

А дай жити, серцем жити
І Тебе хвалити,
І Твій світ нерукотворний
І людей любити!

Девятою замітною прикметою Шевченкової ґеніяльности є обожання матері, як це бачимо в інших ґеніїв світу. Шевченко сотворив ряд поем, де змалював саможертву матері. Згідно з найвищим ідеалом, всіх ґеніїв, і всіх вір, Шевченко каже:

У нашім раї на землі
Нічого кращого не має,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим...

Той образ виступає в найкращім творі християнського малярства, у „Сикстинській Мадонні" італійського ґенія Рафаеля, що жив у XVI. ст. Такий образ знає єгипетська віра, що малює богиню Ізиду з малою дитиною на руках. Те саме бачимо в індійській вірі, в вавилонській, скрізь — богині з дітьми на руках.

За основу обнови людства й нації ставить Шевченко збереження почувань сина до матері й навпаки, тобто: удержання родини.

Десята прикмета ґеніяльности Шевченка, це його пророче передбачування будуччини, яким він перевищує всіх поетів східньої Европи. Цим зближується до пророків Старого Заповіту, таких, як Осія або Єзекіїль.

Цеж він заповів вибух революції в Росії, цеж він передсказав у „Посланію" й ту соціяльну революцію з її великою жорстокістю:

Розкуються заковані люде;
Настане суд, заговорять і
Дніпро і гори —
І потече сторіками кров у
синє море
Дітей ваших; — і не буде
кому помагати,
Одцурається брат брата і
дитини мати;
І дим хмарою заступить
сонце перед вами,
І на віки прокленетесь
своїми синами!

Таксамо він заповів повстання незалежної України, що вона „встане, світ правди засвітить", і всі ми віримо в те, що воно так станеться.

Одинацятою прикметою поезій Шевченка, як справжнього ґенія, є невмирущість його творів, їх вічна свіжість, вічна вартість. Смерть є міркою таланту й ґенія: після смерти слава таланту потухає, та слава ґенія, як каже американський фільософ Емерзон, зростає. Смерть Шевченка принесла зріст його слави, бо він як ґеній творить з вічних вартостей нації нові цінности, яких за життя ґенія ще не розуміє сучасне йому громадянство, а розуміє покоління пізніше, зріле порозуміти ґенів світогляд. Так воно було і з Шевченком, що переріс тогочасне українське громадянство на сто років. Довгого часу треба було, щоб виросло покоління, зріле до того, щоб жити думками Шевченкового ґенія.

Дванацятою прикметою творів Шевченка є така їх питомість, своєрідність, оріґінальність, що їх наслідувати не можна — і це є, за французьким поетом Шатобріяном, головна прикмета ґенія. Крім цього, дуже тяжко поезію Шевченка перекладати на чужі мови, бо вона виросла з кореня нації і прибрала суто національну форму, яка затрачує свою співучість і ріжноманітність у чужій мові.

Крім цих головних прикмет, виступає у Шевченка, як у всіх ґеніїв мистецтва, велика пильність, незвичайна скромність, почуття своєї гідности й любов до самотности, якої потребує ґеній, щоб зосередити свого духа.

На основі цих прикмет вдачі, творчости й поезій Тараса Шевченка, ми приходимо до безпеcречного висновку, що Шевченко ґеній думки і слова української нації, найбільший ґеній від розвалин княжої України, що її ґенієм був автор „Слова о полку". Велике слово Т. Шевченка грає всіма барвами сонця, від нього оживає душа нації, росте і розвивається...

Тому його „Кобзар" є книга мудрости для України, тому всі українські партії вважають Шевченка речником своєї програми, тому як українська думка зі зростом нації поширюється, то все покликується на Шевченка, як на криницю кожної нової думки, нової мети.

НА ПРОТИЛЕТУНСЬКІ ОХОРОНИ В АМЕРИЦІ

Посадник Ля Ґардія перед конґресовим комітетом будівель заявив, що для американських міст, положених на східнім побережжі, федеральний уряд повинен призначити 150 міліонів долярів на протилетунські сховки, а також на поборювання бомбових підпалів.

Сам Ля Ґардія, разом зо своїм комітетом контролі нещасть, випрацював плян, на основі якого значно побільшеноб число пожарників у місті Ню Йорку, а також притягненоб до надзвичайної служби 200,000 цивільного населення. Бо як переконались представники нюйорської пожарної служби, що були післані спеціяльно на це до Лондону, в перших місяцях німецького бомбардування Лондон зазнав від запальних бомб такої шкоди тому, бо цивільне населення не знало як з пожарами боротись і не було зорґанізоване урядом. Тепер Лондон цю справу якслід налаштував і пожари значно зменшились. Те саме Ля Ґвардія хоче зробити з Ню Йорком. Цей плян потребує грошей на суму 18 міліонів долярів.

НИЩИЛЬНА БОРОТЬБА КОМУНІСТІВ

Підчас зізнання свідків перед стейтовим комітетом дослідів комуністичної діяльности в нюйорських високих школах, вийшло дотепер на верх, що в Сити Каледжу було 56 професорів, активних комуністів, які працювали під прибраними назвищами в комуністичній партії, а в школі з катедри вповали в учнів большевицького духа.

Деякі з тих учителів хотіли навіть написати нову „історію" Злучених Держав Америки і в ній представити Бенджамина Френклина й Авраама Линколна як предтеч комунізму.

ЮЛІЯН ТАРНОВИЧ.

ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

(35)

Щойно, як на львівському митрополичому престолі засів митрополита Йосиф Сембратович, уроджений 8. листопада 1821 р. в Криниці та видав до всіх українських священиків два „посланія", одно „Про достоїнство чоловіка", в якому представив, яким страшним нещастям для нашого народу є піянство та візвав всіх освічених українців, в першу чергу священиків до боротьби з цим народнім лихом, а друге „Про братства тверезости", в якому взиває священиків до закладання при церквах братств тверезости, для згуртування й піддержування тверезих та для зорґанізованої боротьби з піянством. Зазив цього великого праведника й громадянина викликав могутній зрив проти піянства. Всі свідомі, ідейні українці поширюють словом, ділом і приміром тверезість. Перед у тій праці веде священство із справжнім апостольським завзяттям: уладжують окремі „місії" та засновують і закладають братства тверезости по цілій Галичині. Лемківщина вкривається сіткою братств тверезости, лемки гурмою присягають, що більше не будуть пити горівки, ані алькогольних напоїв; що важніше — кожний лемко перед виїздом до Америки, заприсяжений, ревно додержує присягу та при помочі українського священства, що в міру великої лемківської еміґрації до Америки — самі на прохання, або візвання еміґрації, ідуть в слід до Америки — та там продовжують ідейну працю зачату в Старому Краю.

Священство на Лемківщині йде між нарід, наче місіонарі виринають три світлі постаті ідейних ревних душпастирів, в особах **о. Антона Бескида** з Тарнавки, **о. Куцериба** з Синева й **о. Мерени** з Дошна. Їхня праця скоро вінчається наслідками, пустіють коршми, нарід тверезіє та бачить, що над руїну докочував себе та своє майно. Безперечно, що всі українські священики боролись завзято з піянством, придержуючи лемківське населення при прадідному обряда святій нашій вірі й греко-католицькій церкві — та цьому лише треба приписати львину заслугу, що Лемківщина не потонула в чужих водах і досьогодні вдержала вірно свою в нічому незахвіяну відрубність та окремішність. Також і лемківська велика еміґрація головно завдячує своє існування та піднесений — до війни у великій мірі — добробут, бо за оцаджені тверезо гроші, лемко еміґрант будував в першу чергу гарну церковцю, у багатьох разах чудово розмальовану та обильно вивіновану в церковні богослужебні книжки, фелони, святочне богослужебне білля та внутрішню дорогу обстановку. Для прикладу додаємо таку подію, що дочерне село Тарнавки — Риманівська Рудавка, що заледви числить 30 хат — та як написало до своїх братів в Америці, що люди з Рудавки хочуть мати на тарнавській дзвіниці свій дзвін — не довго ждали, бо скоро лемки Рудавчани в Америці відгукнулися великою збіркою, за яку закуплено гарний великий та голосний (милозвучний) дзвін. Громадяни села Рим. Рудавки на велику памятку, що з їхнього села, з під селянської стріхи вийшов та став священиком Впр. о. Теодор Хомко (душпастирює в Кальниці, коло Балигорода) — закуплений дзвін одержав на св. хрещенні імя „Теодор". Отже це тільки один малий примір лемківської щедроти та заразом туги за рідним селом і дорогими Карпатами. Таких і подібних подій сотки на Лемківщині — це буденне явище, подиву гідне та вилетене в лемківську задушевну ціну і майже невичерпану культуру. Сміло скажемо, що лемківське село — це невичерпана керниця народнього багацтва, як також збірник шляхотної, чистої народньої енерґії, здорових народніх сил, що нічого їх не повалить. Одначе з огляду на це, що останніми часами всесвітня гидра-алькоголь знову підносить голову та нарід в деяких сторонах Карпат потапати начав в алькогольнім морю, що нищить здоровля, честь, енерґію та майно людей — в імя відвічної української правди — хай ці рядки стануть для цілого українського громадянства вогняним далековказом, що кличе кожню культурну людину до боротьби з найгіршим людським ворогом - алькоголем та заразом до сповнення національних обовязків. Тоді Лемківщина, що її віки різьбили та вирізьбили в її молодечу душу і характер у тверді замкнені, зате прості, чисті, позбавлені всякої погані й облуди лінії — остане на завжди незрушена — ціла.

В дальшій черзі заслуги для Лемківщини поклав **Іван Прислонський,** з Камяної (Грибівщина), написав книжку п. з. „Сандецька Русь". (Львів 1893).

Іван Верхрацький, лемко автор перших наукових ботанічних праць.

Олекса Торонський, священик ур. в Завадці (Риманівщина) також написав безліч цінних научних книжок, важніші: „Лемки" в „Зорі Галицькій, як альбом" (Львів 1860), „Ганця", повість з життя підбескидського села, „Катехізм", „Історія біблійна" і т. п.

Модест Гумецький, з Токарні (Буківщина), поет і письменник.

Юліян Пелеш, єпископ в Станиславові, уроджений в Смереківці (Горличчина), найважніша його праця „Ґешіхте дер Уніон рутенішен Кірхе міт Ром" І. і ІІ. т. Відень 1880, „Коротке богословіє" (Ужгород 1890).

(Дальше буде).

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРҐАНІЗАЦІЄЮ.

ДЖОРДЖ Г. ЕРЛ

американський посол до Болгарії, мав оноді пригоду з одним німецьким офіциром, котрий кинув фляшкою вина в голову Ерла, як цей попросив в каварні орхестру заграти відому англійську пісню „Типерері".

Сер Волтер Релей впровадив перший вживання барабоhelp в Европі в 1585 році.

ВПИСУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І В ТАКИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ЇХ БУДУЧЧИНУ.

З ДНЯ

ПОТУЛЬНИЙ ПАНЬКО.

При одній господарській родині жив собі Готульний Панько. Колись він називався інакше; за його вдачу прозвали його Потульним. Мало хто знав його правдиве назвище. Також мало хто знав скільки йому літ. Бо від яких трицяти літ його обличчя не змінилось ні трошки. Він ніколи не хворів, ніколи не скаржився на болі, все був здоровий, засмалений, все працював говорив мало, сумлінно виконував прикази господаря і ніколи йому не противився.

Він ніби був наймитом, ніби ні. Коли ходило про роботу, то він дійсно був найкращим наймитом. Колиж ходило про заплату, то його трактували наче „рідного" і мало хто журився щоб йому якслід винагородити його працю. Всі йому говорили „ти". Та це мабуть тому, що був нежонатий. Бувало чужі питали його: „Ви вже жонаті, чи ти ще кавалір?"

„ВДЯКА".

Панько за цей приют був господареви неймовірно вдячний. Він недоцінював своєї праці до тої міри, що був переконаний, начеб господар удержував його з ласки, керований якимись вищими гуманними засадами. „Яка ріжниця, чи я нарубаю дров, чи ні? Чи вимолочу збіжжя, чи ні? Чи зораю поле, чи ні? Коли я цього не зроблю, то зробить господар, воно таки буде зроблене. Але що буде, коли господиня на обід не дасть мені їсти? Або не випере сорочки? Або господар не купить штанів, або заборонить спати в стайни?"

Такими думками клопотав собі Панько голову і все повертав до заключення, що господар добрий чоловік і що все на світі опирається на людській доброті і милосердю. Без цих вселюдських гуманних прикмет знищений був би людський порядок. люди гинулиб як мухи!

СКРИТІ БАЖАННЯ.

Господар, хоч був глибоко релігійним чоловіком, зовсім не мав викидів сумління, що так трактував Панька. Він не лиш з цього перед священиком не сповідався, але, роблячи обрахунок гріхів перед сповідю все діставав морального задоволення, мовляв, як він гарно трактує свого Панька: Панько задоволений, щасливий, вдячний.

Вдійсности Панько не був цілковито з життя задоволений. Йому нераз хотілось мати таку високу баранкову шапку, або широкий пояс, або блискучі чоботи, які мав господар для недільного вжитку. Колиж раз побачив, що сусідський наймит якраз таких чобіт, такого пояса і такої шапки доробився — на серці йому лягла якась тяжка непереможна скука. „Аби бодай раз такої шапки натягнути! Аби бодай в таких чоботях поховали!" — вздихав він потайки.

ДОМАГАННЯ.

Ті думки так докучали Панькови, що він почав ставати не свій. Він тратив над собою володіння. Немов нечистий вселився у нього і шамотав його душею на право і ліво: „Йди, проси господаря, хай тобі купить". Він здушував ті слова доки міг, але вони де далі таки вирывались на верх. Бувало косить, а тут йому вирветься з уст: „Купіть мені господарю таку шапку і такі чоботи". З острахом він оглядався довкруги і заспокоювався, що ніхто не підслухав.

Та на тім справа не кінчалась. Ці слова зчасом почали вириватись у нього і в присутности господаря. „Що ти Паньку говориш?" запитав раз господар, вчувши як Панько до себе щось балакає. Панько залякався: „Нічого, ось граблі поломались, треба направляти".

ВИБУХ.

Та коли раз „несити" опутав, пропала справа. Одного разу його дух, немов той арабський демон - джін, виріс до небес. Дивлячись крізь очі цього духа-велитня Панько бачив себе маленького на земли, стоячого недалеко такогож маленького господаря. Цей дух-велетень до господаря промовив: „Господарю, я довго працюю для тебе, не домагаючись нагороди. Тепер я хочу цеї нагороди. Хочу таких чобіт, такої шапки і такого ременя, як ти маєш!"

На здивування Панька господар не вилаяв його за це, ні не сказав йому забиратись з господарства. Він змішано постояв, а далі троха винувато почав говорити: „Та нащо тобі цього Паньку? Хіба я і моя жінка тебе зле трактували?" „Добре, господарю, але я таки хочу чобіт, шапки і ременя", заявив твердо Панько. „Зажди, я над тим подумаю", закінчив цю розмову господар.

ТОРГИ.

Але господар опісля довго не згадував про цю розмову, наче забув. Панько, проломивши раз леди, почав тепер відважніше домагатись свого. На своє велике зчудування він переконався, що впродовж тих довгих літ господар зовсім не руководився якимись високими гуманними засадами супроти нього. Це було крайне себелюбство, замасковане в добродійність.

Це огірчувало дуже Панька. Але раз закоштувавши овоча правди, треба було далі йти тим шляхом. Здертої ілюзії вже ніхто назад не заверне. Панько почав руководитись також себелюбством.

На старість він щойно переконувався, що звичайним апелем до чужого сумління і доброти нічого не вдіє. Це його крайно пригноблювало. Він остався немов корабель серед широкого моря без керми і без вітрил. „Коли не доброта рішає, то що?" — почав він себе раз-у-раз питати, аж доки один із сусідів не розвязав для нього цеї справи: Він запропонував Панькови перейти до нього на службу.

АРҐУМЕНТ СИЛИ.

Раз при обіді Панько поважно заявив свому господареви, що його покидає. Ніколи в житті Панько не мав такої приємности, як тепер, слідкуючи за обличчям господаря, на якім слідний був великий переляк. „Та що тобі, Паньку? За таку дурницю як чоботи, шапка і ремінь, ти будеш мене покидати? Хочеш, зараз тобі куплю. Ось завтра поїду на ярмарок і будеш все мати".

Господар додержав слова і купив Панькови все, чого він домагався. Та Панько тепер не тішився дуже тими річами. Він відкрив у собі щось нового, невмолимого, що в малі кусочки розбивало його старі погляди і почування: Він відкрив закон боротьби, який шанує лиш того, що має силу: люди йдуть на уступки лиш під натиском сили. На старість він почав учитись орудувати тим законом, набуваючи ступнево смак до самої боротьби, а затрачуючи до її результатів...

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

НЕ БУДЕ СПОКОЮ БЕЗ ВІЛЬНОЇ УКРАЇНИ.

Хто приглядається українському життю, той мусить признати, що український нарід розвивався навіть в найтяжчих обставинах. Під Польщею взявся до самооборони, а кинувши клич „свій до свого", доконував великих діл, бо села покривались кооперативами, а коршми зникали. І так на кожному полі. Де міг, там зазначував, що живе, протестує і не погоджується з поневоленням. Український нарід голосив, що не буде спокою в Европі, коли Україна не стане вільною. А що так є, можна переконатись тепер. Сталін постійно в страху, що може втратити Україну. А Гітлер постійно лякає, що може зачати похід на Україну. Та справа не сходить і з американських ґазет, відколи тільки зачалася війна. А як трохи застановитись, то можна легко зрозуміти, що такого положення не булоб, якби Україна була самостійною і вільною державою. Тоді вона не булаб знаряддям для мішання спокою в Европі. Тоді нею не страшилиб, не торгувалиб, не дурилиб одні одних. І тому, якщо й та війна закінчиться так, що Україна не здобуде незалежности, то за 10 чи 20 років знову зачнеться в Европі заверуха, бо український нарід не буде тихо сидіти і не погодиться з таким „спокоєм" чи „порядком", що не принесе волі теж і Україні.

В. Хоміцький,
Ню Йорк, Н. Й

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Т. С., Бінгемптон, Н. Й. — У справі поміщування проектів треба нам держатись постанов минулої Конвенції У. Н. Союзу. Тому надісланий проект віддаємо під розгляд головного уряду, згідно з проголошеною постановою.

ТРОШКА ГУМОРУ

„УЩВісти" в своїм 65 числі пишуть: „Ось недавно тому (14-го і 15-го лютого) в „Свободі" появився лист якоїсь „громадянки", в якім вона такого наговорила, що хоч за голову берись. Проживаючи у Львові вона мала втекти, вона знала про що говорять у Сибіру, що сказав батько дружини Хрущова на Волині і „виявила", що радянці найбільше не люблять галицьких комуністів".

Дивуються редактори „УЩВістей", звідки це все згадана громадянка могла знати? Коли віддаль стоїть на перешкоді щоб чогось довідатись, то звідки знають редактори „УЩВістей" про всі ці теревені, про які пишуть у своїй ґазеті, вихваляючи під небеса Сталіна і тюрму народів? Вони ниж не то, що не втекли зпід Совєтів, але й тижня під їхньою владою не жили. Хіба нема більше правдоподібности в тім, що пише згадана громадянка, яка жила під Совєтською владою девять місяців, була „мужем довіря" цеї влади і тепер перебуває далеко ближче до совєтської границі, ніж редактори „УЩВістей"?

ВІДКИНЕННЯ ПРОПОЗИЦІЇ СТАЛЕВЕНЬ

ПІТСБУРҐ. — Організаційний комітет К.П.О. відкинув пропозицію компаній виробу сталі, які годились дати всім своїм робітникам по два і пів цента на годину підвишки. Згаданий комітет домагається по десять центів підвишки, а коли компанії на це не згодяться комітет погрожує страйком.

НА РІЖНІ ТЕМИ

НА РІЖНІ ТЕМИ
МАТИ-ЗЕМЛЯ

Звернув недавно увагу один журналіст, що в Америці люди чим раз менче вживають слів „мати-земля".

Він приписує це ріжним причинам. Мовляв, з одного боку, нині діти скоро визволяються спід впливу матери, а земля має менчий вплив на людську уяву, бо люди так багато думають про повітря.

Здається мені, що цей журналіст, хотячи почіхатися в праве вухо, сягає до нього лівою рукою почерез голову. Люди забувають вживати фрази про матір-землю просто тому, бо щораз менче працюють на землі й тратять зрозуміння того, що їх життя залежить від землі.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗВІЙ.

Джозеф Барбер каже в своїй книжці, що робітників для плянтацій на цих островах достарчала Японія. Тисячі японців спроваджено туди на протязі останніх десятиліть. Декотрі з них повернулися мів. Більшість осталася.

Та не роблять уже вони простими робітниками на гавайських плянтаціях. Нині вони мулярами, контракторами, механіками, малярами, дрібними купцями, тощо.

Можемо собі представити, що ці японці при приході на Гавайські острови говорили теж з чуттям про „матір-землю". Та чи говорять вони так нині, покинувши працю на землі та занявшися якимось ремеслом або купецтвом?

„СПРАВЖНІЙ ПІОНІР"

Американський „колюмніст" Ерні Пайл описував недавно свою матір: „Вона воліє їхати кіньми, ніж варити обід... Вона воліла би сидіти дома й кормити кури, ніж піти на стейтовий ярмарок (виставу). Вона вміє краще годувати кури й пекти тіста, ніж хтонебудь в нашій околиці... Вона любить фарму. Вона не може представити собі, чому деякі фармери на старість перестають працювати на землі й перебираються до міста... За ціле своє життя моя мати цікавилася трома річами: батьком, мною й фармою. Поза тим нішо її більше не обходило".

Можемо собі представити, як мати Ернія Пайла говорила про землю. Вона певно свого чоловіка кликала батьком (для дітей), а коли говорила про землю, говорила про неї як про матір.

ВИЛЕТІЛИ З ГНІЗДА

Каже Пайл:

„Не зважаючи на те (привязання матери до фарми), коли я покинув родинний дім 17 літ тому, щоби до нього вже більше не вертатися, хіба на короткі відвідини, мати була з того вдоволена, бо вона знала, що я не чувся щасливим на фармі".

Звідки взялося в сина такої матері бажання покинути землю й шукати щастя в широкому світі, можемо легко догадатися: шкільна освіта одна дає дитині поняття про ширші нагоди в житті поза землею.

Одначе, звідки взялося в матери зрозуміння для хлопця, що покидає землю й їде в світ? Чи теж з книжок? Чи може з тої фільософії, що родиться на землі, з вічної стичности з природою? Наш народ висказує цю фільософію життя словами: „Не можна козі ліса жалувати", себто не можна здержувати живе сотворіння від того, що для нього є природним стремлінням.

ІЛЬКО БОРЩАК.

ШЕВЧЕНКО У ФРАНЦІЇ

Шевченко належав до тої соціяльної верстви, якою Франція Другої Імперії мало цікавилась. У французькій пресі 50-х та 80-х років минулого століття ми не найшли жадних згадок, що стосувались би до життя й творчости поета. Першу згадку про Шевченка на французькому ґрунті зустрічаємо лише під 14. травня 1870 р. в паризькому журналі „Норд". Вміщений там артикул „Про русинів в Галичині" коротко згадує поезію та пісні визначного поета з київської України Шевченка, що саме недавно помер".

За два роки Леруя-Беліє, що саме тоді починає спеціялізуватися на „російському питанні", в своїй статті „Раси та національність Росії" "Revne des deux mondes. 1873. 19—9), обговорюючи українське питання, пише: „поета Шевченка запідозріли в думці перетворити Малоросію в державу, одночасно незалежну і від Росії і від Польщі. Чотири роки пізніше Леруа-Болієв другій своїй статті, в тому журналі (1-е лютого ст. 715), назвав Шевченка „національним ґенієм, найбільш багатим ґенієм і може найбільш ґрандіозним".

В 1876 році в Парижі зявилася велика, гарно видана книжка, що була підписана „Сірил" і мала назву „Сантиментальна подорож в слов'янських країнах"... (Voyage sentimental dans les pays slaves. Par Cyrille. Paris, Libr. Palme, 8°, p. 311). Під псевдонімом „Сірил" заховався відомий в ті часи французький дипльомат і публіцист Адольф барон д'Авріль. Він описав в цій книжці свої мандрування по словянських країнах. З IX-того розділу „Море та степи. Взгляд на Україну" дізнаємося, що автор одвідав і Україну, „поетичну та леґендарну країну словянського світа". Ця країна та її нарід глибоко зацікавили французького дипльомата, який одвідав також і Східну Галичину, відносно якої він констатує: „Русини мало є відомі в Европі, від якої їх замаскували великороси та поляки. А, між тим, русини належать до компактної маси, що починається з Карпат і йде на схід по обох берегах Дніпра, під назвою Україна".

Мандруючи по Україні від Одеси до Львова, Адольф д'Авріль часто згадував „найбільш славного українського поета Тараса Шевченка". Він подає в своїй книзі біоґрафію Кобзаря — „син кріпака й сам кріпак", й переклади деяких віршів Шевченка, між іншим, уривки з „Гамалії". Переклади зроблені гарно, куди краще перекладів в статті Дюранта, мова про яку буде далі.

Книжка д'Авріля зявилася на ринку в квітні-травні 1876. р. й „Журнал де Деба" від 2-го травня дав ентузіястичну рецензію на працю д'Авріля, підкресливши „переклади мало відомого у Франції, а між тим цікавого й ориґінального поета України Шевченка".

За місяць, в червневій книжці "Revue des deux mondes" 1876. року зявилася докладна розвідка Дюрана „Національний поет Малоросії: Тарас Шевченко "Le poete national de la Petite-Russie: Tschevtschenko, par E. Durant.

Як подає Е. Вировий („Наша Бесіда", Варшава, 1926. р. ч. 6), документацію для своєї статті Дюран одержав від С. Ф. Русової, що переклала низку маленьких віршів Шевченка, переказала зміст більших і склала життепис поета. Звязалася С. Русова з Дюраном через Турґенева.

Після загальних відомостей про історію України Дюран пише:

„Поет, що помер 15 років тому і якого ми хотіліб дати зрозуміти читачам, є народнім поетом в самому широкому значінні цього слова. Всі селяни малороси знають на память добру кількість його віршів і розповідають їх разом з тими, що батьки передали їм, або які вони самі зібрали з уст останніх кобзарів. Імя поета для них рідне імя, він для них відродження споминів минулого... Одна з причин, що найбільш сприяла виключно народньому характерові творів Шевченка, це певно скромне походження поета... Подвиги Козаччини, для дівчат, картини природи все те, що утворювало основу стародавньої поезії — знаходиться в творах модерного поета. Тільки тому, що він мав більший ґеній, ніж його попередники, Шевченко сильно переміг їх і інтересом своїх оповідань та їх картинністю... Шевченко не тільки народній поет, він одночасно і національний поет. Шевченко став для малоросів якимсь паладіюмом, до якого всі вони звертаються одночасно... Поет почував, що імя його має ще збільшитися і що, як сам писав, „історія мого життя буде сторінкою історії рідного краю". Гадаючи таким чином, він не помилився, бо могила Шевченка стала місцем паломництва. Кождий освічений француз... що проїзжає біля Ференц, вважає своїм обовязком... кинути оком на мешкання, де жив Вольтер... Те, що роблять у нас освічені французи для Вольтера, всі — включно до найбідніших, і особливо найбідніші — роблять в Малоросії для засвідчення пошани Шевченкові. Даремно буде шукати іншого поета, якому неосвічена, майже неписьменна маса віддає таку пошану, що, звичайно, віддають лише святим..."

Для пояснення цього факту Дюран подає довгий нарис змагань Козаччини з Варшавою й Москвою аж до скасування кріпацтва на Україні. На тлі цієї історії Дюран малює життя Шевченка — життя кріпака. Оце життя вплинуло на творчість поета,

„якого найкраща частина творів, найбільш гуманна, що варто булоб перекласти на всі мови, була у нього натхненням почуття глибокої жалоби до слабих і пригнічених".

Подаючи переклади з „Гамалія", „Гайдамаки", „Катерина" і т. і., Дюран приходить до висновку, що „Шевченко є досить великим поетом, або його слава пересікла кордони рідного краю й розповсюднилась у всій Европі"...

Розвідка Дюрана, між іншим, викликала лайливе обурення тодішньої чорносотенної російської преси. Суворин в „Нов. Врем." запевняв навіть, що Дюран не — француз, а псевдонім якогось „малороса".

Вісім років пізніше про Шевченка пише Бенуа Малон. Славний французький соціяліст, комунар і член екзекутиви колишнього Другого Інтернаціоналу. Малон в своїй монументальній „Історії соціялізму", що в ті часи мала широке розповсюднення, пише:

„Народній поет, бувший кріпак, Шевченко на ніжній малоросійській мові виспівував стародавні військові змагання козаків, визволення всіх кріпаків, всесвітню справедливість, кінець злиднів й панеґірики жінці... В безсмертних віршах він оплакував людську біду... Шевченко мав непохитну ненависть до привилеїв панів й до невільництва у всіх його формах... Він був релігійний, але це не було релігією православно-византійського чину, а скорше християнство в дусі Ламене.".

В історії Малона подається портрет Шевченка в шапці.

На протязі 12 років після Малона на французькому ґрунті ми не знаходимо значних голосів про Шевченка. Аж в 1896 році вже згаданий нами Адольф д' Авріль в „Ельзевирівській словянській бібліотеці" видає "Slavy Dcera..." Вибір зі словянських поетів (Slavy Dcera: Choix des poesies slaves recueillies, par Adolphe d'Avril. Avec le portrait).

В цій збірці д'Авріль присвячує цілий розділ Україні (116—166). Автор починає з короткої згадки про українську історії, заявляючи, що колись може напише докладну історію України. (Цього так і не сталося. Можливо, що в паперах д'Авріля й переховуються матеріяли для історії).

Переходячи до „захоплюючої української поезії", д'Авріль, ясно, на перше місце висуває Шевченка.

„Українець від голови до ніг", що „разом кляне москаля й ляха"... „той, хто написав „Кавказ" і „Сон" — здібний на все... Творчість Шевченка ріжноманітна й нерівна. Завжди в ній почуваєш поетичний подих і силу, але ґрунт в ній іноді неясний, фантастичний й деклямаційний. „Сон" і „Кавказ" — то є памфлети проти суспільного ладу, проти релігії, проти всякої влади... „Сон" — це кошмар. В цих творах є натхнення, почування й обурення... Ах, пеґаз українського барда не є звичайною конякою академічного манежа, але — козацьким конем, норовистим, капризним, що весь час стає на диби... Не завжди легко схопити думку поета, а ще не легче передати її чужою мовою".

Д'Авріль всеж подає переклади: „Сон", „Кавказ", „Гамалія", „Розрита могила"... Переклади ці, як і в його праці 1876. р., дуже гарні.

В загальних оглядах „російської літератури" французькі автори здебільшого не згадували про Шевченка. Шевченко займав видне місце в лектурі відомого французького слявіста Леже, що помер в 1923. році. Особиста книгозбірня Леже переховується нині в бібліотеці імени Т'ера, що складає частину бібліотеки французької академії. Оглядаючи книгозбірню Леже, ми знайшли в ній ріжні видання Шевченка з примітками Леже.

Чи не йому належить також не підписана біоґрафія Шевченка (Szewczenko) в „Великій Енцікльопедії"? (Vol. 30, p. 812). Хоч могла ця біоґрафія належати й J. Legrads, одному з сучасних редакторів „Ле Монд Сляв".

Революція 1917 р. і відродження України мали, звичайно, свій одголосок у літературі про Шевченка у Франції. Але про це требаб писати окремо.

ВЕРНУЛИСЯ ДОМІВ. Тисячі французьких жовнірів вернулися недавно домів зо Швайцарії, де вони були інтерновані від війни. На світлині: Швайцарські урядники переглядають їх клунки перед переходом границі.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Роберт Бракo.

У МРЯЦІ

II.

Около півночі, на найвищому поверсі одної з останніх каміниць на самому кінці Неаполю, між залізничим двірцем і незабудованим багнистим просторої Альфонс Каїельо відчинив тяжким ключем, що пригадував визначні ключі, могутній замок. Його жінка Людвика, що прилягла була вечером на чистому столі, дрімала тепер на канапі. Зірвалася та побігла до дверей привиталася з ним.

— Ти щось у поганому настрої? — спитала Людвика лініво, заплітаючи гарне, чорне волосся, що було розпустилося.

— А певно, — відповів Альфонс сідаючи при столі. — Як бачу тебе, може повинен я танцювати для твої приємности? Чи я лінюхою ввесь день, так як ти? Я втомлений, що рукою не можу ворухнути, тіло вкрите синяками, ноги спухли. А за дванацять годин дороги, коли вже падав на землю та вдавав зомлілого з вісім разів, чи знаєш скільки грошей приношу до дому? Три ліри та шість сольдів!... І питаюся, чи варто так натрудитися, чи варто того ціла та комедія? Мушу кружляти по місті від одного кінця до другого, бо коли я на якійсь площі або вулиці відгравав голодного, що паде непритомний на землю, мушу потім іти три або чотирі милі, щоби повторити ту саму сцену. Інакше хтонебудь може піти за мною, з цікавости або недовіря, а коли виявиться, що це звичайна комедія, тоді я пропав! А як кажу, який заробіток?... Три ліри та шість сольдів!

Людвика нерадо, одначе про-око, хотіла розрадити його:

— Одначе були дні, в яких ти заробляв і до трицять лірів. Не треба тратити відваги, ще вернуться добрі часи. Будеш їсти ярину зупу?

— Ні не хочу. Не маю апетиту, бо зіпсували мені жолудок, напхали мене зіпсованими маронами. Хочу спати, та ще передтим хотів би я зїсти щось поживного. Дай мені шматок мяса та склянку червоного вина. Одначе звивайся!

І почалася вечера супроводжена вибухами гніву та проклонів Альфонса. Одяг мав він на собі не той сам, що тому дві години на вулиці Сперанцеля, бо для обережности все переодягався поза домом, в одного з довірених приятелів.

— Вернуться добрі часи? — говорив сердито та з жалем. — Так, так. Можеш ждати. Люди не мають у грудях серця, лише камінь. Бачать нещасного, що не може встояти на ногах і з перевтоми паде зімлілий на землю, а вдають, що не мають сольда в кишені, або ніби думають, що я комедіянт. Я, щоправда, комедіянт, одначе відкіля вони можуть це знати? Вчора вечором чув я як кричали: „Вмер, умер!" а всеж ніхто з тих, що мали досить грошей, не зворушився. Одинока, що змилосердилася, то була повія. Обіцяла мені же є нас трьох чи чотирьох, які кинулися на такий спосіб, що нібито млюіть із голоду. Коли не придумаю нічого ліпшого, мусітимемо продати перли та брилянти, які я тобі дав у дарунку, а тоді ти перемінишся в дикого звіра та готова вирватися мені з рук. Знаю я тебе! З тим лагідним виглядом освоєного звіра не даєш того пізнати по собі. Колиб тобі не жилося в мене як королевій, ти вже давно булаб покинула мене!

— Я наче королева живу в тебе!? Вязнена під ключем, це в тебе називається жити наче королева!

— О, я тебе розумію, ти хотілаб мати відчинені двері, сама хотіла би виходити з хати. Хотіла би ти мати всякі вигоди та приємности. Ти повинна мати відвагу признатися.

— Я хотілаб могти працювати, ось що я думаю. Абож то я не була кравчинею, заки вийшла за тебе?

— Заки ти вийшла за мене, ти слухала підхлібних слів усіх тих неробів, що за тобою вганяли. Тепереж, поки я живу, хочеш, чи не хочеш, мусиш мною вдоволитися. Розумієш, ти безсоромна?

— Коли хочу знову забратися до праці, то більше для твого, ніж для мого добра. Таж сам говорив, що не заробляєш досить.

— Не заробляю досить лише тому, бо ти забагато вимагаєш. Жадаєш від мене того, що лише дуже багатий міг би дати тобі.

— Самособою. Маю сидіти тут у заперті, понад дахами, де не бачу ніколи людського лиця, то в заплату можу чейже вимагати, щоби мені нічого недоставало. Вільно мені вийти раз або два рази до місяця, одначе лише в твому товаристві, тож вимагаю, щоби я бодай виглядала як велика пані.

— А ковтки? а бранзолетки? нашийники? перстені?

— Я люблю це.

— Вимагаєш того, правда?

— Одначе зречуся їх, коли даш мені трохи волі.

— За ніщо в світі! хочу й далі держати тебе під ключем. А коли покажеться потреба, зумію теж замурувати вікна.

— Коли так, то зроби умову з чортом і приноси трицять лірів денно.

— Добре.

Альфонсова зависть була хоробливa, як його кохання. Сухоти помало та зрадливо поширювалися в його організмі, та він того навіть не знав, гарячково був привязаний до життя, головнож до молодечої краси Людвики. Вонаж під безупинним ярмом тирана, вихіснована його зависть, рівнодушно годилася на неволю, хоч і розуміла свою всесильність і собі теж ставала тиранкою.

Він роздумував усю ніч, а рано признався їй:

— Бачиш усе залежить від того, щоби найти успішний спосіб для зворушування дурнів. Про те, що я голоден, усе можуть сумніватися, бо які можу дати їм на це докази? Я худощавий на лиці, маю, паду на землю, та те все ще не є ніякий доказ. Знаєш, чого мені треба би, щоби викликати милосердя, а рівночасно не наражуватися на небезпеку?

— Чого?

— Дитини, моя кохана, дитини. Переодягнений за прошака з дитиною на плечах назбираю багато грошей.

— Ми дітей не маємо, — відповіла спокійно Людвика, попиваючи каву при відчиненому вікні. А навіть колиб я мала дитину, хоч дітей не люблю, то певно я не ротіла би, щоби ти носив мою дитину по місті.

— Певно, — відповів тихим голосом Альфонс. І мовчав довго в задумі, час від часу поглядав неспокійно на жінку. Та вона була спокійна, не перебивала мовчанки. Цей спокій ще більше хвилював Альфонса. Хвилину ще побув, щоби зібрати думки, потім узяв капелюх і сказав:

— Іду.

Людвика, що, як кожного вечора, стала вже дрімати на канапі, спитала сонно:

— Коли вернешся?

— Не знаю, — відповів Альфонс.

Тяжкий ключ заскрипів у дверях. Людвика, самітна у своїй вязниці, сперла голову на поруча канапи та заснула твердим сном.

III.

Дві години пізніше, на протилежному кінці міста між вуличкою Д'Афліто та Віа Сперанцеля, біганина та крики і розпука Кармелі побудили всіх сплячих. Жінки й мужчини в біллі повиходили на балкони, стояли при вікнах. Поліцаї з найближчого комісаріяту прийшли з підстаршиною.

— Вкрали мені сина! Дитину вкрали мою! — кричала Кармеля.

Коли побачила поліцію, замість успокоїтися, ще більше схвилювалася.

— Ви чого тут прийшли? Ви мої вороги! Не хочу бачити вас. Ви вороги всіх нещасливих. Чого хочете? Ідіть собі, хижаки прокляті!

— Гей, гей, вважайте, що говорите — сказав один із поліцаїв — а ні, то замкнемо вас в арешті за образу влади безпеки.

— Арештуйте мене, арештуйте, коли маєте відвагу! — кричала жінка у розпуці.

Та вхмайстер успокоював:

— Успокійтеся, добра жінко, тай не біїтеся нічого. Ми прийшли помогти вам, а не щоби заподіяти щось злого. Вспокійтеся та розповіджте нам, як це сталося.

— Чи я знаю? — відповіла Кармеля та ще більше розплакалася. Щож я можу сказати, пане вахмайстре? Дякую вам із усього серця, одначе не можу нічого сказати, бо я сама нічого не бачила. Я була в хаті а дитинку оставила на дворі з наймичкою. Нараз чую: „Рятуйте, рятуйте!" Відчиняю скоро двері й бачу: наймичка лежить на землі, очі перелякані. Дитини там не було вже. „Де дитина? Де сховала?" питаюся. Та щойно, як я дала їй напитися води, сказала, що якийсь мужчина кинувся зненацька на неї, вдарив її сильно пястуком у груди, потім схопив дитину та втік із нею... Пане вахмайстре! Вже певно вбили дитину.

— Ні, ні. То один із тих, що крадуть дітей, одначе їх не вбивають, — сказав вахмайстер, щоби вспокоїти її. Потім сказав до одного з поліцаїв:

— Шукайте цієї наймички й арештуйте її!

Коли Кармеля оповідала, жінки, що окружали її, мовчки, з переляком слухали. Теперже знову почулися їх погрози та проклони. А Кармеля далі плакала та повторяла безнадійно:

— Пане вахмайстре! Дитину вже певно вбили. Що мені робити? Що робити? Не кидайте мене. Я вмру без моєї дитини.

БОЛГАРСЬКО-ТУРЕЦЬКИЙ ДОГОВІР НЕ ІСНУЄ

ІСТАНБУЛ. — Турецька преса гостро виступає проти Болгарії за її підступ в підписуванню турецько-болгарського договору. Пише, що той договір якби не існував. Далі зазначує, що ніяка держава не може довіряти тим обіцянкам, що їх дають Німеччина й Італія.

ТВЕРДА ПРОБА. На пробному полі коло фабрики Форда в Дірборні, Мишиген, пробовано оноді вперше малі авта, що їх американська армія має вживати для розвідної служби. Як показує світлина авта пробують на дуже нерівному терені. Армія замовила таких „троків" 2,100 штук, з чого Фордові фабрики мають зробити 1,500.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

✝

В середу, 26. лютого 1941. року помер у Картереті, Н. Дж., по довшій недузі довголітний член Тов. Запорозька Січ, від. 342. У. Н. Союзу, в Картерет, Н. Дж.,

ІВАН ЦАП.

Походив зо села Боківці, повіт Сянік, Галичина. Вступив до У. Н. С. в 1915. р. до від. 209., Картерет, Н. Дж., звідки перейшов з переступним листом в 1930. р. до Тов. Запорозька Січ, від. 342. У. Н. Союзу в Картерет, Н. Дж.

Похорон відбувся в суботу, 1. березня, в годині 9. рано з дому жалоби, 11 Harman Ave., до української церкви св. Вмч. Димитрія в Картерет, Н. Дж., а звідтам на цвинтар у Линден, Ню Джерзі. У похороні взяли участь Тов. Запорозька Січ, родина з Ню Йорку, Брукліна, Ньюарку й Пенсилвенії.

Бл. п. Іван Цап прожив 57 літ. Полишив жену Катерину і 5 синів: Михайла, Йосифа, Василя, Івана й Володимира та доньку Марію.

Нехай земля Вашингтона буде Йому пером!

Іван Маркович, — секр.

ТАРЗАН, ч. 246. Небезпечна фігура.

Переляканий на смерть шаліючою бурею Том уже вважав себе за страченого. Він погодився в дусі, що прийдеться йому вмирати.

Нагло перед ним звявилась візія могутнього Тарзана, який вказував до нього пальцем і таврував його за його трусливість.

Том затиснув пястуки і заскреготав зубами. Замісць у переляку блукати по нетрях він почав тепер добре розглядатись довкруги себе.

Крізь дощевицю він побачив якусь нору. Ось схоронище для нього! Він подався до цеї нори, не знаючи, що там його чекає?

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМ САМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".